

Anton Gosar⁺

OPREDELITEV DNEVNE MIGRACIJE V OBČINI RAVNE NA KOROŠKEM

S POSEBNIM OZIROM NA MOŽNOSTI CELIČNE PROIZVODNJE

1: UVOD

Celično proizvodnjo predvidevamo za demografsko ustrezna območja. Kandidati za Železarni ustrezno celično proizvodnjo so predvsem naslednje tri socialnodemografske kategorije: nezaposleni (iz socialnih razlogov), delavci na začasnem delu v tujini (zaradi možnosti naložbe kapitala) in predvsem v Železarni zaposleni dnevni migranti. Napor, izdatki in poraba časa za potovanje na delo govorijo v prid približevanju delovnega mesta bivališču. Nameravana celična proizvodnja Železarne Ravne daje dnevnim migrantom možnosti delati v dislociranih obratih z isto tehnologijo kot v Železarni. Dnevno migracijo na Koroškem želimo v tej fazi proučevanja opredeliti po naslednjih kazalcih:

- število vseh dnevnih migrantov Železarne v koroški regiji in
- prepletenost dnevne migracije v Železarno z migracijami v druge obrate in ustanove v občini Ravne.

Skušali bomo izluščiti koncentracijo dnevnih migrantov v štirih koroških občinah, jo opredeliti glede na spolno sestavo in ugotoviti splošne migracijske tokove v občini Ravne. Analiza teh gibanj bo dala odgovor, kje je v okviru splošnih migracijskih značilnosti najbolj verjeten potencial delavcev, ki bi bili pripravljeni v svojem okolju prevzeti celično proizvodnjo.

Za ugotavljanje prepletenosti migracijskih tokov v koroški regiji smo uporabili podatke popisa prebivalstva za leti 1971 in 1981, pri čemer smo upoštevali absolutna števila vseh migrantov iz posameznih naselij

⁺ Mag., univ. asis., Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Univerza Edvarda Kardelja, 61000 Ljubljana, Aškerčeva 12.

in krajevnih skupnosti ter njihov delež med vsemi migranti v občini. Obenem smo za ista naselja in krajevne skupnosti po računalniško izpisanim viru kadrovske službe v Železarni za mesec oktober leta 1984 ugotavljali absolutno in relativno udeležbo migrantov Železarne v splošnem migracijskem toku občine Ravne.

2. DNEVNA MIGRACIJA DELOVNE SILE V OBČINI RAVNE NA KOROŠKEM

Značilno za občino Ravne je, da od 43 naselij vsa, razen enega, oddajajo delovno silo v zaposlitvene centre občine. Po podatkih popisa iz leta 1981 je migriralo 52% ali 5708 delavcev, torej več kot polovica vseh aktivnih prebivalcev občine, 44% je bilo zaposlenih v obratih matične in 8% v obratih sosednih koroških občin. Desetletni trend kaže, da sta se število in delež dnevnih migrantov izredno hitro stopnjevala, saj je leta 1971 delalo zunaj naselja bivanja 2314 ali 41% delavcev. Njihovo število je doseglo komaj 3400 in je predstavljalo le 43,8% aktivne delovne sile v občini.

Za občino Ravne na Koroškem je značilno, da je bilo leta 1971 tam le nekaj krajev, v katerih dnevna migracija ni bila dominanten dejavnik življenja. Mednje so spadali tudi Ravne, Žerjav, Prevalje, Mežica in Podpeca, kjer je bil delež dnevnih migrantov manjši od 50% vseh aktivnih delavcev. Leta 1981 sta bili takšni naselji samo še Ravne in Žerjav. Povsod drugod število dnevnih migrantov absolutno in relativno presega dejansko število delovnih mest. Ugotovimo lahko, da daje migracija pečat večini gospodinjstev in družin v občini. V pretežno dva centra množične zaposlitve se zgrinjajo dnevno delavci iz širšega oziroma celotnega območja občine.

Dnevna migracija je v enajstih krajih občine izključna oblika zaposlitve zunaj kmetijstva, saj se iz teh naselij vsakodnevno vozi v drug kraj na delo več kot 90 odstotkov delavcev. V okviru omenjenih naselij dajejo največ migrantov (oziroma je tok dnevne migracije absolutno in relativno najmočnejši v občini!) naselja Leše, Brdinje in Podpeca,

od koder se dnevno vozi na delo več kot sto delavcev. Dokaj visoko absolutno število dosega tudi naselje Dolga brda z 69 dnevnimi migranti. Zaposlitev zunaj kraja bivanja pomeni pretežno obliko zaposlovanja v tistih naseljih, kjer delež dnevnih migrantov presega šestdeset odstotkov vsega aktivnega prebivalstva. V občini Ravne je takih naselij kar 24, med njimi celo 13 z nad 80% dnevnih migrantov. Kraji z najvišjim absolutnim številom migrantov so, razumljivo, Dobja vas (s kar 331 dnevnimi migranti) ter Kotlje in Tolsti vrh s po več kot 100 dnevnimi migranti. Ti kraji so namreč neposredno gravitacijsko zaledje Raven. Po več kot 50 dnevnih migrantov dajeta še naselji Stražišče in Podgora, ki sta bolj oddaljeni od občinskega središča.

Krajev z nedominantno vlogo dnevne migracije delovne sile pri zaposlovanju v izvenagrarnih dejavnostih je kar 35 ali 81%. Med tiste, v katerih dnevna migracija ni edina oblika zaposlovanja, gre, razumljivo, šteti občinsko središče s komaj 11% dnevnih migrantov v številu aktivnega prebivalstva in obe bližnji večji naselji Prevalje in Mežico, od koder migrira manj kot polovica aktivnih prebivalcev. Sem gre šteti še dolinsko rudarsko naselje Žerjav, medtem ko je sosednja Črna s 653 dnevnimi migranti in 62% zaposlenimi zunaj kraja bivanja tretja po številu dnevnih migrantov, za Mežico in Prevaljami. Ker spada med kraje, ki so pretežno usmerjeni v dnevno migracijo (nad 60% delovne sile), ji pripada posebna pozornost pri oblikovanju bodoče celične proizvodnje. Črna je v tem okviru treba šteti ob bok krajem z visokim deležem dnevne migracije delovne sile, predvsem zaradi izrednih absolutnih vrednosti. Celična proizvodnja je umestna tam, kjer dnevna migracija pomeni časovno preobremenitev, prostorsko oddaljenost in ekonomsko neutemeljen izdatek. Zaradi tega je pri razmišljanju o razmestitvi lokacij celične proizvodnje v krajih s pretežnim številom ali deležem dnevnih migrantov treba upoštevati še tretji kriterij, oddaljenost od zaposlitvenih središč. S tem razmišljanjem poizkušamo rešiti dva problema: socialnega (pot k delovnem mestu bi ne zahtevala več naporov) in mikroekonomskega (izdatka za vsakodnevni prevoz). Če predvidevamo, da so, glede na delež dnevnih migrantov, Črna, Mežica in Prevalje se-

Tabela 1: KRAJI V OBČINI RAVNE NA KOROŠKEM GLEDE NA ŠTEVILO IN DELEŽ
DNEVNIH MIGRANTOV OD VSEH ZAPOSLENIH

Absolutne/relative vrednosti dnevnih migracij	nad 90%	80-89%	60-79%	40-59%	pod 40%
do 10 oseb	Topla Jamnica	Belšak	Jazbina Uršlja gora		
10-24 "		Dobrije Kor. Selovec Onkraj Meže	Bistra Kot.p.p. Navški vrh Plat	Podkraj p.m.	
25-50 "	Breznica Lokovica Lom Podkraj Suhi vrh Zagrad Zeleni breg	Breg Koprivna Ludranski vrh Strojna	Javorje Poljana Preški vrh Šentanel		
50-100 "	Dolga brda	Podgora			
100-200 "	Brdinje Leše Podpeca	Kotlje Tolsti vrh	Žerjav		
200-400 "		Dobja vas			
400-800 "			Črta na K.		Ravne na K.
več kot 800 oseb				Mežica Prevalje	

kundarni centri zaposlovanja in občinsko središče primarno zaposlitveno jedro (glede na število razpoložljivih delovnih mest) lahko ugotovimo. naslednje značilnosti dnevne migracije:

1.

Ob neupoštevanju terenskih, geomorfoloških posebnosti in dejanske cestne mreže so vsi kraji dnevne migracije največ deset kilometrov oddaljeni od sekundarnih centrov zaposlovanja. Ker pa ti ne nudijo ustreznega izbora delovnih mest, je razumljivo, da delež migracij k občinskemu središču z oddaljenostjo narašča: Ravnam blišnja KS Prevalje ima 42,7% dnevnih migrantov, bolj oddaljena KS Mežica 52,8% in najbolj oddaljena KS Črna kar 61,6%.

2.

Posameznim sekundarnim zaposlitvenim centrom, razen Črne, so naselja z dnevnimi migranti celo bližja od petih kilometrov zračne črte. Le v okviru krajevne skupnosti Črna so nekateri predeli nad to mejo - med 5 in 10 kilometri oddaljenosti. Zato velja posvetiti posebno pozornost dnevnim migrantom iz Koprivne in Tople ter iz nekaterih domačij Jazbine, Ludranskega vrha in Javorja, ki imajo v občini najdalj do zaposlitvenega centra.

3.

Ob upoštevanju hribovitega terena in podobne, nekaj nad pet kilometrov dolge poti na delo v sekundarni zaposlitveni center bi, zaradi reliefnih posebnosti, morali omeniti še kraje na robu petkilometrskе zračne črte od Mežice in Prevalj (ter Raven). Predvsem Strojna, Zgornja Jamnica, Belšak in Uršlja gora so zaradi (za občino Ravne) nadpovprečne oddaljenosti sekundarnih zaposlitvenih centrov vredni naše pozornosti. Celična proizvodnja bi jim bistveno približala strukturno sicer omejena delovna mesta, podobno kot pod 2. omenjenim krajem.

4.

Ravne kot primarno zaposlitveno središče so krajem do navidezne črte Holmec-Mežica-Žerjav-Jazbina-Uršlja gora, vsaj na karti, dokaj blizu. Vsi kraji znotraj tega kroga so manj kot 10 kilometrov oddaljeni od občinskega središča. Dalj so vsa naselja v krajevni skupnosti Črna,

Koprivna že okrog 20 kilometrov zračne črte. Podobno velja za Podkraj nad Mežico.

Ob upoštevanju dosedanjih tokov dnevne migracije in naporov, ki jih taka oblika odhajanja in vračanja z dela za posameznika in družbo pomeni, je razmišljanje o ustanovitvi dislociranih obratov - celične proizvodnje predvsem umestno v:

- a) Oddaljenosti desetih kilometrov od primarnega in petih kilometrov od sekundarnega zaposlitvenega centra. V tej oddaljenosti bi nalegali na interes prebivalstva.
- b) Območjih, kjer delež dnevnih migrantov presega 80 odstotkov aktivne delovne sile,
- c) Na lokacijah, od koder migrira na delo v druge kraje že sedaj več kot 50 delavcev. V okviru tega števila lahko upamo, da bomo našli ustrezno kvalificirano delovno silo za bodočo proizvodnjo.

Izmed 27 krajev, ki bi jih bilo treba, glede na delež in število dnevnih migrantov, prednostno proučiti kot kandidate za organizacijo celične proizvodnje, bi morali, glede na oddaljenost od primarnih ali sekundarnih zaposlitvenih središč, analizirati naslednjih osem naselij: Koprivno, Ludranski vrh, Toplo, Podpeco, Črno ter Strojno, Zgornjo Jamnico in Belšak.

3. MIGRACIJA DELOVNE SILE V ŽELEZARNO RAVNE NA KOROŠKEM

Podatki, ki nam jih je dostavila kadrovska služba Železarne o delavcih in njihovem kraju prebivanja⁺, govore o številu in spolu delavcev Železarne v štirih občinah Koroške regije (nekateri delavci navajajo za stalno bivališče tudi kraje zunaj Koroške, n.pr. v ve-

⁺ Terensko delo v krajevni skupnosti Črna na Koroškem je pokazalo, da naslovi, pod katerimi vodijo v Železarni Ravne stalno bivališče delavca, v mnogih primerih ne drže (več).

lenjski občini). Podobno kot velja za dnevno migracijo na splošno, migrira tudi na delo v Železarno vsakodnevno več kot polovica delavcev. Iz naselij slovenjgraške, dravograjske, radeljske in ravenske občine dnevno potuje k Železarni 54% delavcev. Iz občine Ravne samo naselja Onkraj Meže, Plat in Topla ne dajejo delavcev Železarni. V okviru občine oddaljenost ne omejuje zaposlovanja v Železarni, saj prihajajo delavci iz več kot 15 kilometrov zračne črte oddaljene Koprivne, Bistre, Ludranskega vrha in Podpece. V dnevno migracijo so vključeni tudi kraji skrajnega roba sosednjih koroških občin, iz krajevnih skupnosti Ožbalt, Remšnik in Ribnica na Pohorju v občini Radlje ter Mislinja v občini Slovenj Gradec, čeprav so v zračni črti oddaljeni 20 kilometrov in več. Seveda so deleži migrantov na tej razdalji majhni, znašajo v povprečju okrog dva odstotka, pa vendar nekatera naselja dajejo 10 in več dnevnih migrantov. To v prvi vrsti velja za Mislinjo in Mislinjsko dobrovo v občini Slovenj Gradec ter Radlje in Vuhred v radeljski občini.

Glede števila in deleža dnevnih migrantov veljajo v gravitacijskem območju Železarne naslednje zakonitosti:

1.

Krajevne skupnosti z obsežnimi migracijskimi tokovi v Železarno so v neposrednem zaledju Raven: v okviru petkilometrsk oddaljenosti sta to krajevni skupnosti Kotle in Prevalje s po več kot 300 migranti oziroma z 11,4% in 20,6% dnevnih migrantov. V desetkilometrskem radiju pa najdemo krajevne skupnosti z več kot dvestotimi dnevnimi migranti v Železarno v sosednji dravograjski občini (Šentjanž 6,8%, Dravograd 6,9%). Te štiri krajevne skupnosti dajejo skoraj polovico (45%) dnevnih migrantov Železarne.

2.

Največje število in delež dnevnih migrantov iz oddaljenih krajevnih skupnosti ima KS Črna. je edina KS zunaj desetkilometerskega radija z več kot 100 dnevnimi migranti v Železarno (123 oseb). Sorodna po teh vrednostih je le nekaj bližja krajevna skupnost Slovenj Gradec na

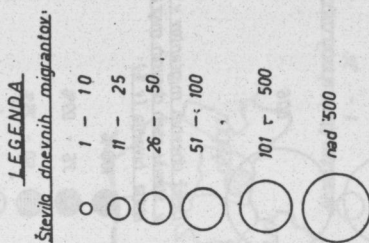
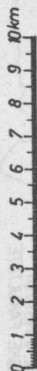
robu desetkilometerske oddaljenosti s 126 migranti.

3.

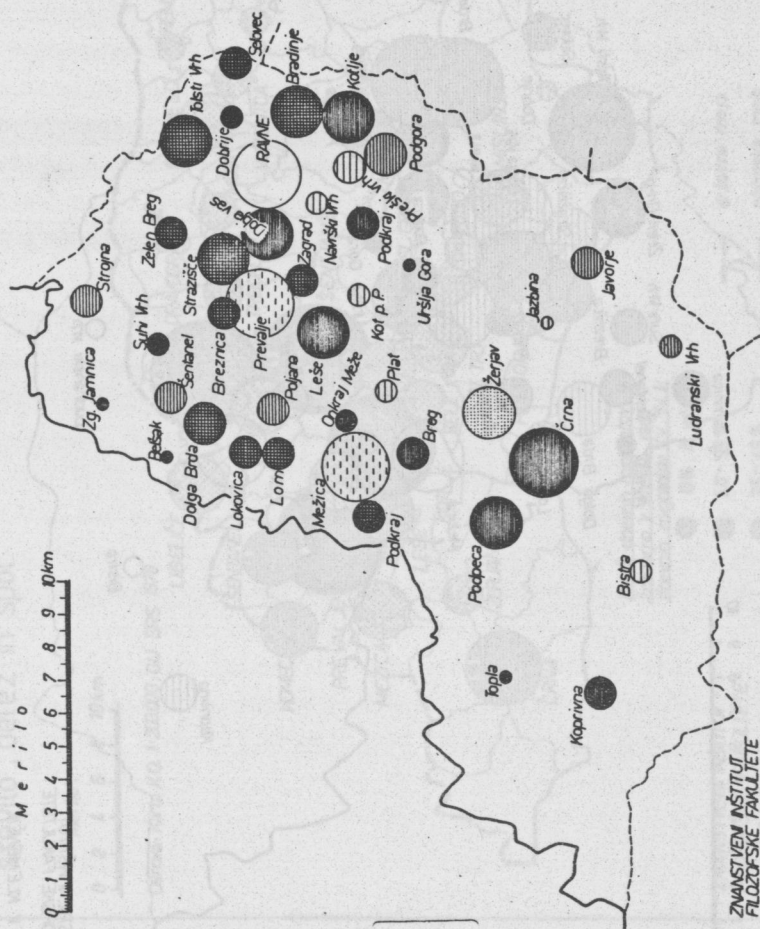
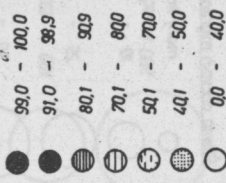
Ravnam bližje je treba izpostaviti le še krajevne skupnosti Holmec, Šentjanž in Leše, ki dosegajo še 2,5% oziroma petdeset dnevnih migrantov v Železarno.

Dnevna migracija delovne sile v občini Ravne na Koroškem - 1981

Merilo

Delež dnevniških migrantov v številu vseh aktivnih prebivalcev naselja (v %)

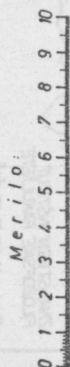

ZNANSTVENI INŠTITUT
FILOZOFSKE FAKULTETE

Žena: V. KLEMENČIČ

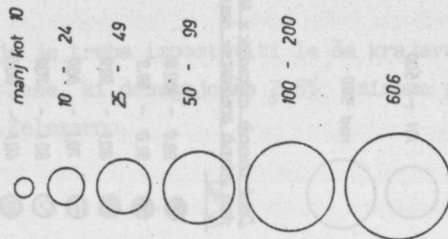
LJUBLJANA, feb. 1985

Število dnevnih migrantov v železarno z deležem, ki ga ustvarijo v celotnem migracijskem toku.

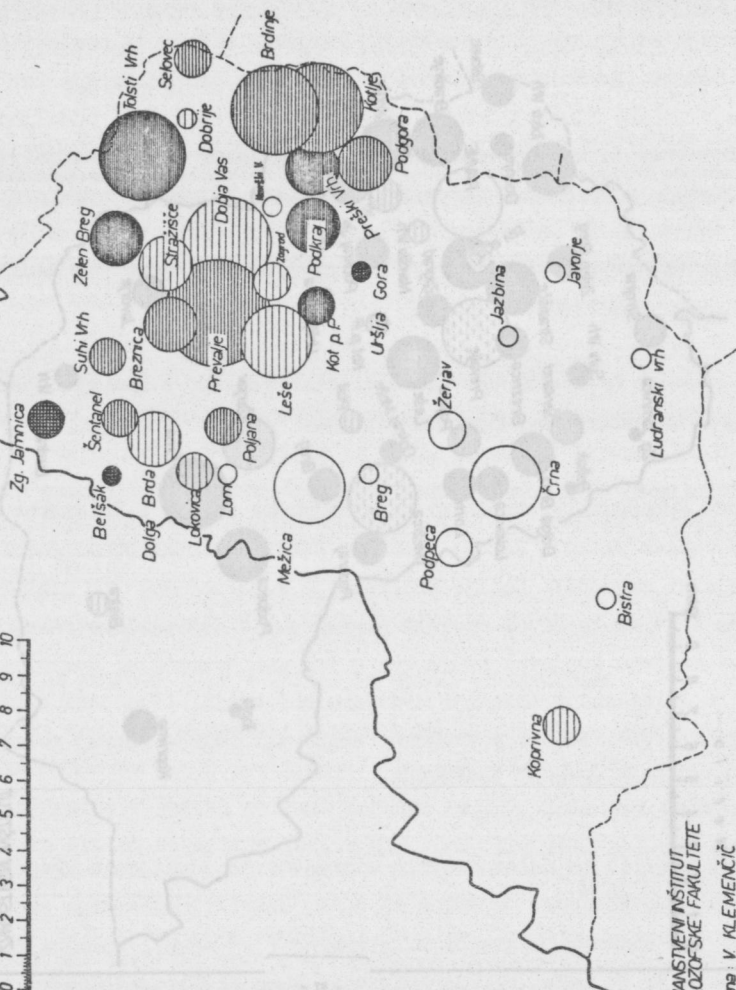
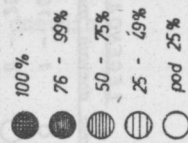

LEGENDA

Število dnevnih migrantov:

Delež dnevnih migrantov v železarno v številu vseh dnevnih migracij iz kraja bivanja (v %):

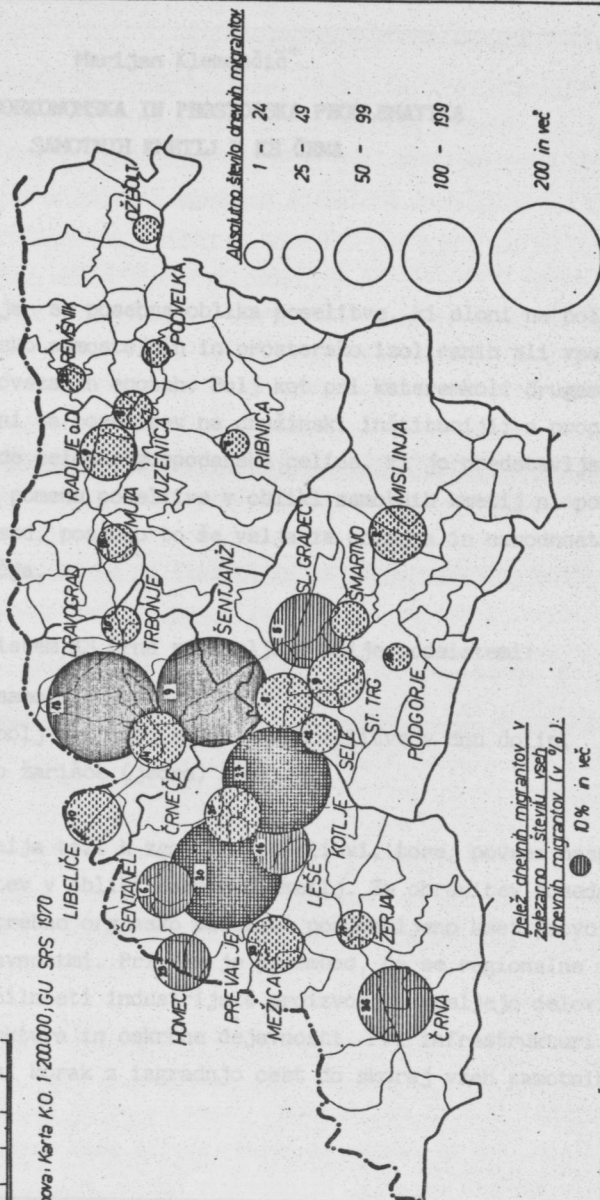
ZNANSTVENI INŠTITUT
FILOZOFSKE FAKULTETE

Tem: V. KLEMENČIČ
LJUBLJANA, feb. 1985

Dnevne migracije v železarno Ravne po krajevnih skupnostih glede na število, delež in spol.

Merilo:
0 2 4 6 8 10 km

Osnova: Karta K.O. 1:200.000, GU SRS 1970

ZNANSTVENI INŠTITUT
FILOZOFSKE FAKULTETE
Tema: V. KLEMENČIČ
LJUBLJANA, feb. 1985